de ovend

12e jaorgaank no. 6

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

de Ovend

twaelfde jaorgaank no. 6 december 1984

In dit blad verschienen bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge. De Ovend wodt uutgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer over de heerd bi'j de leden/ab.
Red./Adm./Corr.: zie blz. 4 van et omslag.
Tikwark: Yvonne van Hes, De Haule.

Veurwoord

In een goeze is d'r weer een jaor veurbi'j scheuten. Dit is de laeste Ovend die dit jaor bi'j jim in de brievebusse roegeld is. En dan gaon we dommiet mit mekaander de drumpel mar weer over naor een ni'j jaor. Mit een huus waor de baklocht nog in hangt, mit de hond piepende onder de taofel deur et gebats van 't vuurwark en zels misschien wel mit een lief vol euliekoeken en zutighied. En zoas altied vanzels mit goeie veurnemens, verlangsten en hope. Za'k jim zomar in 't wilde weg es verklappen wat as ik hope veur ankem jaor?

Ik hope... dat d'r een beste smak brummels kommen, want ik bin gek op brummelplokken; dat d'r in feberwaori een sni'jjacht komt, zoda'k twie daegen laank niet naor 't wark kan; dawwe vanzels allemaole een betien gezond blieven; daj'm lid blieven van de Schrieversronte, want we bin jim broodneudig; dat d'r gien slim onweer komt, want daor bin 'k schoftig veur; da'k zomar es een pries winne in een lotteri'je, jim meugen wat mi'j angaot ok wel een pries winnen; da'k vandewinter vaeke zoerkool mit wost kriege, want dat vien 'k toch zo meraokelse lekker, stamppot siepels en wottels mag trouwens ok; dat ze Dallas nooit weer

op 'e tillevisie doen, want ik hadde zo staorigan dikke mien nocht van dat gedonderjaeg van die Sue Ellen en die J.R. moch veur mien pat al lange de krits kriegen; dat d'r schoelen blieven in de kleine dörpen; dat ze op 'e beide gemientehuzen dat I.W.S.-rappot es uut de burolae haelen; dat d'r regen vaalt in de Sahel; dat ien van oonze hadrieders wereldkampioen wodt; dat de tulpen en de hyacinten knap opkommen in oonze tuun; dat Reagan en Tsjernenko es om de taofel zitten gaon en dat ze mekaander eins best aorig vienen; dawwe mit mekaander niet bliend veurbi'j stoeven an al die kleine dinkies van 't leven: een knappe segare nao 't eten, et vuufde pianoconcert van Beethoven, et geluud van een roffelende specht op een vroege veurjaorsmorgen, een haand deur je haor, een nust piepende jonge katties en vanzels... zoerkool mit wost!

Ik hope... och ik hope misschien wel vusen te vule. Lao'we mar hopen dawwe een betien een knap 1985 kriegen. De redaktie van De Ovend, et bestuur en et passeniel van de Schrieversronte weensken jim dat toe.

Johan Veenstra

Seins

seins weet ik wat
seins ma'k et niet

seins mag ik wat
seins wi'k et niet

seins wil ik wat
seins moe'k et niet

seins moet ik wat
seins doe 'k et niet

seins doe ik wat
seins kan 'k et niet

seins kan ik wat
seins wee'k et niet

knillis

Et Stellingwarfs Woordeboek

'Gewone' woordeboeken laoten, op alfabet odderd, de woorden van een tael zien, mit de verklaoring en biézunderheden d'r aachter. Dat geft lang niet altied voten-daolik de meugelikhied uut te zuken wat veur ere woorden of omschrievings d'r veur etzelde begrip binnen, al is et bi'j et Stellingwarfs Woordeboek wel et doel om zo vule meugelik deur toedoen van verwiezings ('zie ok...') de riekdom van woorden, begrippen en uutdrokkings tot utering kommen te laoten.

Iene van de woorden/uutdrokkings moej' dan vanzels àl hebben om de eren vienen te kunnen, want, zoas al eerder angeven is in disse rebriek, oons woordeboek wodt niet naor gelang de betekenis opbouwd. Al kan zoe'n indieling neffens betekenisienheden hiele mooie risseltaoten opleveren, zoas et Staring-Instituut in Doetinchem lestdaegs mit de ni'jste woordeboekpublikaosie zien laoten het. Beide menieren van opbouw hebben heur veurs en tegens.

Een peer brokkies riekdom uut oons Stellingwarfs wo'k jim disse keer zien laoten an de haand van waor om vraogd is op 'e kaorties 7381 en 7399. In et eerste geval wodde d'r vraogd: numen jim iene die niet opschöt een 'nusselkont'? De groepen in de verschillende dörpen bin d'r in oefend om as ze zoe'n woord niet bruken, mar wel of ok ere woorden/uutdrokkings, die zo vule meugelik op te geven. Dit roegelde d'r allegeer uut:

'Wat een drokkedreet' (Nbk, Wol), een 'moezerd', wat een gemoes (lange oe) toch!' (Stegg), 'wat een truttelkonte' (Stegg), zoe'n iene is 'een traogen iene' (Nw, ok algemien), een 'friemelpot' (Nw), 'et is een nusselkont' (Db, Ld, Ow), hi'j 'nusselt mar wat omme' (Ow), et is 'een staodige drol' (Obk), een 'kliemer' (Nbk, Obk), een 'kliëmkont' (Obk), et is toch zoe'n 'treutelkont' (Dho), 'treutelkonte' (Bdie, Olae-Nlae, Pe-Dbl), 'et gaot allemaol lao-lao' (Dho), et is een 'dreutelkont' (Bu, Db, Diz, Nbk), 'hi'j treutelt mar wat omme' (Stegg), 'hi'j is zo dreutelig' (Ld), 'et is een ouwe knusselkonte' (Spa),

een 'knoeipot' (Sz). 'Wat is die kerel toch een 'knoeikont, et zit him vaaste an de hanen', 'hi'j het haokies an de vingers' (Np). 'Knoeikont' wodt ok opgeven deur Db, Dfo en Op, en Dhau geft op: 'knoeiertien'.

Iene die altied saggerijnig en ontevreden is, altied een min zin het (kaortien 7399), zoe'n iene is 'nots' (Nbk, Np), 'notterig' (El), 'nottelig' (Bdie, Dho, Diz, Nt, Nw, Obk, Olae-Nlae, Op, Spa, Stegg, Wol,: 'deur de baank is et wel een aorige man, mar hi'j kan soms zo nottelig wezen' -Op), zoe'n iene is 'notsig' of 'nokkig' (El) of 'nottig' (Stegg): 'Ok aj' ziek binnen kuj' nottig wezen', hi'j zit mar te 'nottelpotten' (Stegg). Al disse woorden mit no- hebben de o van bom. Db geft: ' Wat schilt d'r toch an, i'j bin zo neutelig, stiekelig, ik krieg gien goed woord van je!' Zoe'n iene is altied lieke 'brommerig' (Nbk, Np, Obk, Olae-Nlae), et is een 'kankerkonte' (Dfo), zoe'n iene 'het altied wat te snakken' (Dfo, Nbk), is altied lieke 'pruttelig' (Dfo, Nbk, Olae-Nlae), het vaeke 'n 'verkeerd' of 'min zin' (alg), is vaeke 'ni'jschierig' (Nbk, Np), 'is zo ni'jschierig as een varken' (Ow), is altied 'brods' (Olae-Nlae), 'et is een wrangerig meenske', 'd'r is niet mit omme te gaon', 'hi'j kan gien goed woord weggeven' (Obk). Los van disse woorden wodde naor anleiding van de veurbeeldwoorden van etzelde kaortien nog opgeven: nustig = niet fit (Bu), 'nussies zuken' (alg. bekend), en nusterig: 'van iemand die op alle slakken zout legt' (Sz).

Witte vlekken

De witte plakken op 'e kaorte van dörpen mit woordeboekgroepen bin mooi opkleurd. Zoas we op blz. 99 van disse jaorgaank al schreven, het heufdmitwarkster Sietske Bloemhoff in Buil, Steggerde en Noordwoolde woordeboekploegies bi'j mekeer kregen. Ze hebben de vaort d'r aorig in, en daormit wo'n drie veurnaeme 'witte plakken' invuld. Ok jim, meensken die d'r van-de-zommer nog bi'j kommen binnen: hattelik welkom bi'j oons woordeboekwark.

Vri'jwillige mitwarkster

Via de vri'jwilligersvakaturebaank is veur 2 daegen in de weke bi'j oons kommen te warken Vrouw A. van der Meer. Zi'j oddert de opstuurde, invulde woordeboekkaorties en zet die te plak in iene van de beide grote fichekaasten, zeg mar: kaortieskaasten. De aandere, volle fichekaaste trouwens staot... in een braandvri'je ruumte van et gemientehuus in Oosterwoolde. Dat mos wel; niet om et ruumtegebrek, al wodt et van dat op et buro van de Schrieversronte ok krapper, mar om et braandgeveer. Daank, volk van et gemientehuus!

Veldnaemen van Donkerbroek

Op blz. 37 van disse jaorgaank (no. 2) schreef ik dat et twiede diel in de riegel Veldnaemen van Stellingwarf dit jaor nog verschienen kon. Now, dat kan inderdaod, of aenlik, krek nog, want de drokker is d'r zo goed as klaor mit. De uutrikking is zo goed as zeker op 28 december, de middags, in Donkerbroek.

Disse studie van de veldnaemen van Donkerbroek is krek as et eerste diel (over Ni'jhooltpae en Ni'jberkoop) 64 bladzieden dikke, en gelt ok *f* 12,50. Et Anjerfoons en et Laandbouwschoelefoons Oosterwoolde hulpen d'r toe mit om de uutgifte 'kostendekkend' te maeken. In vergelieking mit et eerste pat bin d'r wat meer oolde foto's opneumen. Dat kon zo gebeuren mit deur de plezierige hulpe van et dörpsarchief van Donkerbroek, en deurdat in et dokumentaosiecentrum van de Stellingwarver Schrieversronte een mooie verzaemeling oolde foto's van Donkerbroek anwezig is. Bi'j wieze van 'service' an de bruker is in disse uutgifte een naemelist op nommer opneumen.

Twie perjekten naor Den Haag

Et mitmekeer-op-warken wodt in Oost-Nederlaand de laeste tied beter. Op et tael-poletieke vlak is de SONT kiebig doende, en wat et wetenschoppelik wark van instellings as de Stellingwarver Schrieversronte anbelangt is d'r now

riegelmaotig overleg. Dat is d'r veural op richt om mit mekeer te perberen geld van et Riek te kriegen veur onderzuuk. Et gaot veur 99% om mankracht. De instituten vienen dat, behalven de gemienten en perveensies, ok et Riek beheurlik wat doen moet. Op verzuuk van et Ministerie van Onderwies en Wetenschoppen het et overleg naogaon welke instellings zitten te springen om geld veur onderzukers. Die instituten, die veur 1986 perjekten anvraogen (zoks mos veur 1-1-1985 gebeuren) bin et Staring Instituut in Doetinchem, de Iesselakedemie in Kaampen, de Twente Akedemie van Borne en oonze Stellingwarver Schrieversronte. Disse instellings hebben heur veurnaemste 'knelpunten' in twie perjektanvraogen beschreven. Veur oons bin dat wodden: a) et schrieven van een Stellingwarfs Haandwoordeboek baseerd op et materiaol van de woordeboekgroepen (zeuven jaor is d'r berekend veur een wetenschoppelik mitwarker veur de volle weke, en veur een adm. mitwarker veur een halve warkweke), en b) et ofmaeken van de serie Veldnaemen van Stellingwarf (te doen deur ien wetenschoppelik mitwarker veur de volle warktied, over vief jaor).

Benaemens et Staring-Instituut, dat et initiatief nam om et overleg bi'j mekeer te roepen, het goeie hope dat et Ministerie dit regionale onderzuuk veerder helpen zal. Et gaot ja om belangriek wark, wiels naor verholing een protte meensken d'r belangstelling bi'j hebben of d'r bi'j betrokken binnen.

Henk Bloemhoff

De Rizziger stienze

De huzen van hoolt en de daeken van riet,
want pannen weren d'r niet.
Wegen en paeden vol modder en drek,
zo was 't in de stad in die tied.

Ellendige hutten an hokken geliek,
veur meensken van onvri'je staand.
Op inkelde plakken een groot, stark kestiel,
zo was 't in die tied op et laand.

(Vertaeling van een gedicht uut "Historische Wandelingen door Friesland" van J. Hepkema)

Zo het Der Izzerd d'r in 1500 vermoedelik ok uutzien, want op et oostaende van et dörp, in de bocht van een zaandweg, ston an et aende van de Middeliewen een starke stienze. Die stienze was vanof Hooltpae alliend over een zaandpad beriekber. Dat pad is d'r gedieltelik nog, dikke iekebomen getugen d'r nog van.

In et laest van de vuuftiende ieuw bouwde een zekere Haicon, die uut Frieslaand kwam, hiere die starke stienze. Frieslaand wodde in die daegen teisterd deur de Hoekse en Kabeljauwse twisten. Haicon het daor grif et nocht of had en zocht een rustiger plak om te wonen. Hi'j kwam op 'e Rizzerd te lane. Daor was doe een protte bos en een boel wild. D'r weren zels nog wolven! Die weren d'r trouwens in laeter jaoren ok nog wel. In een oold karkeboek van Der Izzerd uut 1738 staot te lezen dat an Mettien Martens, wedevrouw van Hans Jurriëns, vuuf Caroli-guldens betaeld wodde "weegens verweerdinge voor des dorpe Idsert gevallen op de wolvejagt".

Mar om weer op 'e stienze weeromme te kommen, et moet een robuust gebouw west hebben. D'r leup een grachte omme henne, daor een ophaelbrogge over lag. Een gedielte van de grachte kuj' nog zien, hi'j lopt evenwiedig mit de Idzardaweg. De stienze was op een veilig plak bouwd, van et noorden uut was niet vule geveer te verwaachten, want

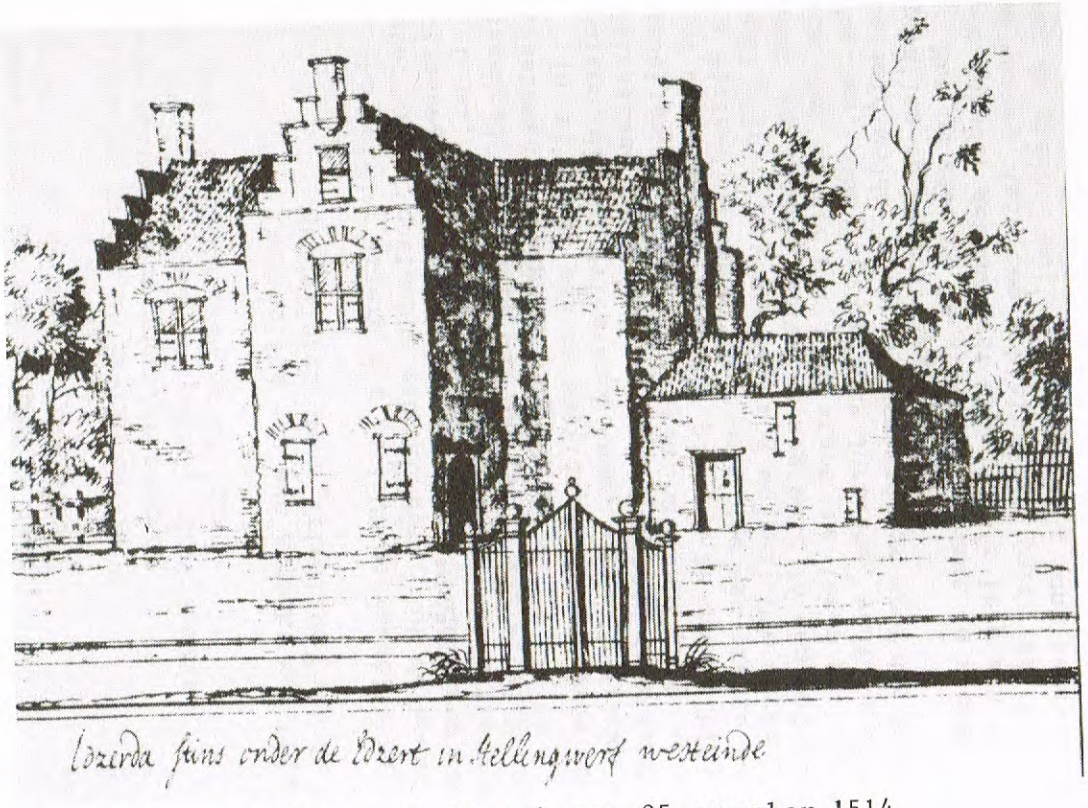

foto 1: De stienze nao de braand van 25 november 1514.

daor haj' de Kuunder en et vene. Van de kaante van Berkoop kwam d'r wel geveer! Dat dee blieken doe op 25 november 1514 de stienze belegerd wodde deur Gelderse soldaoten die him doe in de braand steuken hebben. D'r wodt wel beweerd dat d'r een geheime vlochtgang west hebben moet. An de oostkaante van de stienze ligt een stok laand dat now nog de Kelderbos nuumd wodt. In dit stok laand, dat doedertieden bos was, zol die gang uutkommen moeten hebben.

De stienze moet twie keer in zien bestaon ofbraand wezen, de laeste keer op 25 april 1927. Joseph Ekkelboom woonde d'r doe. D'r wodde indertied praot van kwaodwillighied, een feit is dat Ekkelboom mit de noorderzunne vertrokken is en een borg veur de schuld opdri'jen leut.

De eerste bewoner van de stienze, de al eerder nuumde Haicon, nam de naeme an van Der Izzerd. Van Idzarda nuumde hi'j him. Der Izzerd wodt in 1309 al nuumd as de perochie Idserde. In dat jaor krigt de bisschop van Utrecht spul mit de Stellingwarvers. Mit de ere dörpen wodt Der Izzerd dan deur de bisschop in de ban daon.

Haicon raekte weg in 1531 en is in de karke van Der Izzerd begreven, krek as zien vrouw Ymck Rommaerts. Een rouwbod van heur beidend hangt tegen de noordermure in de karke.

Nao heur woonde heur zeune Baerte van Idzarda op 'e stienze. Die Baerte was een echte Stellingwarver, dat dee blieken doe de Spanjaorden hiere de baos speulen wollen. Hi'j het him tiedens de oorlog mit Spanje utermaote inzet veur de vri'jhied van Frieslaand, al was hi'j dan ok rooms! In 1577 was hi'j mit veuranstaonde Friese edelen zoas Karel Roorda en Doeke van Martena in de harbarge van de verdrokten in Emden. Die manluden weren ommeraek anti-Spaans. In 1576 wodde onder anvoering van de Ommelaander Waetergeus Barthold van Metheda zonder risseltaot een inval in Frieslaand daon bi'j Oostmahorn. In 1577 wodde Baerte lid van Dippeteerde Staoten van Frieslaand. Op 'e twaelfde meie van et jaor 1579 ondertekende hi'j mit de Liwwadder burgemeester Jele Sybes naemens een minderhied uut Frieslaand de Unie van Utrecht. Baerte raekte weg op 'e 14e meie van et jaor 1603. Hi'j is ok in de karke van

foto 2: Rouwbod van Haicon van Idzarda en zien vrouw Ymck Rommaerts.
(uut de dia-serie van C. Andringa en L. van der Meulen).

Der Izzerd begreven. Ok veur Baerte is tegen de noordermure een rouwbod anbrocht mit een tekst in et Latien d'r op.

Meynard of Meynte van Idzarda was de dadde bewoner van de stienze. Die Meynte was een slim geziene kerel. Hi'j hadde studeerd in o.e. Frankfort an de Main, Cambridge, Genève en Heidelberg. Hi'j was grietman van Stellingwarf-Westaende. In 1618 gong hi'j as ofgeveerdigde naor de Synode van Dordrecht, hi'j leup d'r een besmettelike ziekte op en raekte weg in Liwwadden op 22 december 1618. Veur Meynte is in de karke een rouwbod anbrocht tegen de zudermure, et is een vri'j groot monement van ongeveer 3 meter 20 hoogte en 2 meter brette. Hier staot ok een opschrift in et Latien op. Van alle drie de rouwbodden bin de adellike waopens ofhakt. Dat gebeurde op 24 oktober 1796 deur H. Hoekstein uut Wolvege. Die kreeg daor opdracht toe van de Fraanse bezetter.

De Idzarda's bin niet altied eigener bleven van de stienze. In 1640 bin de eigeners: de wedevrouw en de arven van Asse Terwisscha van Scheltinga veur de iene helte en de Idzarda's veur de ere helte. Dat de Terwisscha's in et bezit raekt weren van de halve stienze kwam zo: Twie kleinzeunen van Baerte van Idzarda, nl. Baerte en Meinte, weren beidend kapitein in et leger. Ze weren beidend niet trouwd en de heren leefden d'r nogal plezierig op los en keken niet op een stokmennig centen! Et gevolg was dat ze de halve stienze van aarmoede verkopen mossen an de kathelieke familie Oenema van Terkaple en via die familie Oenema gong de boel naor de Terwisscha's.

Doedt, de zuster van Baerte en Meinte, die de ere helte in heur bezit hadde, wus ok wel wat schuldeisers weren. Op 25 meie 1677 verkocht zi'j heur helte van de stienze mit de helte van et laand, et hiem an de westelike kaant van et huus en appelhof en bomen ok an de familie Terwisscha. En dat allemaole veur 2421 Philips-guldens.

Zo hadde dan in 1698 Reynse Eyses Terwisscha et volle stemrecht van de stienze. Een schoft laeter is Sibrig Luwkama, de wedevrouw van Assuerus Terwisscha naemens heur kiender veur 5/8 pat eigeneresse, et overige 3/8 pat heurt dan an Doctor Chalten, een lid van een roomse Liwwadder

foto 3: Et laandhuus zoas Terwisscha dat in 1750 bouwen leut. Op disse foto van ± 1920 staon Johannes Jellema en zien vrouw Sjoeke en de kiender Sjoukje, Geesje, Johanna en Alie.

femilie, warschienlik femilie van de Terwisscha's

Daegs veur Kastmis, op 24 december 1745, raekte de "Virtuosa et prenobilis matrone Domina Sibrig Lukama" weg. Zi'j hadde bi'j heur leven 630 gulden schonken veur et bouwen van een roomse karke in Hooltpae.

Et schient dat de Terwisscha's een protte invloed op et dörpsleven van Der Izzerd hadden, d'r bin mar liefst zeuven Terwisscha's in de karke begreven. Doe de hervorming in 1580 een feit wodde en de Friese Staoten een verbod op 'e roomse godsdienst ofkondigden, hadden de inwoners van Der Izzerd die katheliek bleven gien eigen karke meer. De karke van Der Izzerd was ja een hervormde karke wodden. Op 'e stienze van Terwisscha wodden, om et geleuf te onderholen, stillegies diensten hullen. De priesters die de perochie bedienden weren Fransiscanen die uut Keulen kwammen, zi'j woonden bi'j Terwisscha op 'e stienze. De stienze hadde doe een luudklokke op et dak. Nao de braand van 28 april 1927 is de klokke, die as opschrift hadde: "Amor - Vincit - Omnia", votgeven an een klooster in Hellendoorn. De Terwisscha's hebben d'r heur ommeraek veur inzet om weer een kathelieke karke te kriegen, ze kregen daorbi'j de steun van de Friese Nassau's. Die preensen kwammen in die tied wel op 'e Rizzerd om te jaegen. Bi'j de Terwisscha's kwammen ze dan op visite om even uut te poesten. Mit goedvienen van de preensen is d'r een roomse karke bouwd, die mos verscheulen in de bos bouwd wodden. Dat kon in Hooltpae aachter de plaetse daor Scheltinga eertieds boerkte (Heufdweg 67). Laeter is de roomse karke in Wolvege bouwd. Die wodde nuumd naor de heilige Franciscus van Assisi, de karke dreegt die naeme nog.

In 1750 is de Rizziger stienze ofbreuken omdat hi'j in de loop van de jaoren slimme bouwvallig wodden was. De Terwisscha's bouwden d'r een deftig laandhuus veur in 't plak. Nao de Terwisscha's woonden de families Groenesteeg, Van der Vlugt, Hogeling, Scheenstra, Jellema en Ekkelboom op 'e stienze. Now in 1984 is et een boereplaetse mit een ligboxestal d'r bi'j. De femilie Van der Wey woont d'r al krapan 60 jaor. Op 'e veurgevel van et woonhuus staot et woord "Stins". Een herinnering an een beweugen verleden.

Y. Duursma

Lietien van De Weyert

ZIN-song van Marktheater ZIN b.g.v. et in gebruuk nemen van de restaureerde meule van Makkinge: 15 september 1984.

D'r huust weer leven in die meule
de wiend die blift heur kammeraod.
Hier wodt weer zaod tot mael vermaeld,
dat naor de bakkersklaant toe gaot.
De wiend wi'jt warrig deur de wieken
mar elke meule zingt heur eigen lied.
Wie goed verstaot, heurt de meziek d'r in:
wie kent hier et lietien van De Weyert niet?

Laot die meule wi'jen,
laot heur dri'jen in de wiend.
Laot De Weyert wi'jen,
maelen moet ze, dri'jen:
anvieterd en opjacht deur de wiend.

Iedere meule het heur hiel eigen geschiedenis.
Disse meule krigt heur toekomst weer terogge.
Alle kleine dörpies hebben ok wel geschiedenis,
mar 'n inkeld dörp as ditte krigt de wiend weer in de rogge!

Wiend in de zeilen, kracht uut de locht.
Laot die meule maelen, heur mael dat wodt weer kocht.
Ien ding staot wel vaaste, krek as de dichter zee:
Laot Makkinge mar schoeven, die wiend wi'jt ommenocht!

D'r huust weer leven in die meule
en de wiend die blift heur kammeraod.
D'r wodt weer zaod tot mael vermaeld,
dat naor de bakkersklaant toe gaot.
De wiend wi'jt warrig deur de wieken,
mar elke meule zingt heur eigen lied.
Wie goed verstaot, heurt de meziek hier in:
want wie kent et lietien van De Weyert niet?

Fred Hoekstra

(foto: van Nieuwenhoven, NOS/Anpakken).

Greenzen over - over Greenzen 5

De Griekse wiesgeer Aristoteles (384-322 v. Chr.) onderscheidt in zien leer angaonde de meens twie aspekten: psyche (ziel, geest) en soma (lichem, stof). Van disse twieje zicht hi'j de psyche as et betere pat, dat et mindere pat, et lichem, leiden en beheersen moet.

Bi'j et Christendom, dat in heur beschouwing van de meens die leer van Aristoteles overnam, leidde dit tot een minachting van et lichem en et al te strak inparken van de zonuumde "vleselijke lusten". De meens mos zien hiele leven hadde warken an et beter maeken en verheffen van zien geest boven de stof om zodoende et iewige leven ingaon te kunnen. Dit het pattie meensken een hekel an heur lichem en een ongelokkig leven bezorgd.

Netuurlik is et falikaant verkeerd om de ienhied "meens" te splissen in twie patten die de hieltied mit mekeer overhoop liggen en mekeer et leven perberen zoer te maeken. Zo hadde Aristoteles et ok niet bedoeld. Hi'j onderscheidde in de iene meens twie áspékten: et geestelike en et stoffelike. Dat et Christendom in overdreven eernst en vroomhied daor laeter een tegenstelling en een innerlike stried in de meens uut brouwd het, mag Aristoteles niet kwaolik neumen wodden.

Waoromme disse inleiding? We zollen et ommes over "greenzen" hebben, is 't niet zo? Wel, uut wat hiernao komt zal, daenk', 't verbaand mit et veurofgaonde blieken.

Greenzen baekenen of, geven beparkings en speulruumte an, verzekeren een bepaolde veilighied en geburgenhied. Greenzen geven an, wat wel en niet kan, wat wel en niet mag. Et is makkelik dat d'r greenzen binnen, mar greenzen kun ok verduveld lastig wezen. Greenzen bescharmen inkelingen tegen groepen en tegen leiders die kwaod willen; greenzen bescharmen groepen tegen inkelingen en tegen de saemenleving. Zo bin d'r een mennigte riegels, veurschriften en wetten kommen; daoromme ok bin de rechten van de meens maekt.

Hoe meer meensken as d'r op 'e wereld kommen, hoe meer we oons bedriegd vulen en ok inderdaod bedriegd wodden. Hoe ingewikkelder en drokker de saemenleving wodt, hoe meer riegels, veurschriften en wetten as d'r neudig binnen om de hiele zaeke goed dri'jende te holen zodat de veilighied van de meensken verzekerd is. Ie zollen haost zeggen dat veuruutgaank en beschaeving, in plak van tot meer, eerder leided hebben tot minder vri'jhied en tot inparking van de meugelikheden van de meens. Zoks zoj' kwaolik meer "beschaeving" mar beter "ofschaeving" numen kunnen.

Greenzen wo'n vaeke banen die te strak zitten, traelies van een moffige cel. Greenzen zollen veur een protte meensken een gevangenis wodden, as we niet ok nog oonze geest of psyche hadden. Daor kuwwe mit boven de beparkings die oons oplegd wodden, uutvliegen. De middels die de psyche daor veur bruukt bin: gedaachten en herinnerings, droom en fantasie. Die bin et meerst eigene bezit van ieder meens, omdat de geest et meerst verheven en vri'je pat van de meens is. Mit de geest kan een meens de greenzen en beparkings van zien lichem overwinnen, b.g. deur te schrieven, deur te schilderen, te bieldhouwen, meziek te maeken, te zingen en zo. Meensken die gien begrip veur aanders-daenkende en aanders-levende meensken opbrengen kunnen, en meensken die gien gevuul veur keunst hebben, wo'n wel es "beparkte geesten" nuumd. Et is een eigenschop van de psyche onbeparkt en onbegreensd wezen te willen, omdat de psyche een diel van de ruumte, van de kosmos, van de iewighied (west) is. Iewighied, kosmos en ruumte bin onbegreensd, onbeparkt en zonder tied. In de meens bint de geest him an de stof, an een lichem, mar blift toch weeromme verlangen naor de iewighied daor as hi'j weg kommen is en thuus heurt. Dit verlangst naor de iewighied, dit gemis an ruumte, an een leven zonder greenzen dot de meens mooie dingen maeken en van mooie dingen holen. Alle keunst, alles dat mooi en goed en lief en de muuite weerd is, alles dat de meens een ogenblikkien zien beparkthied vergeten lat, het iewighiedsweerde, is een stokkien van de iewighied, omdat et de geest herinnert an zien oorsprong.

Geest is in et Latien "spiritus" en in et Grieks "psy-

che". Beide woorden betekenen: levensbeginsel, aosem, wiend geest. Et woord "inspiraosie" komt van et Latiense "inspiratio", een ofleiding van "spiritus", en betekent: et inaosemen, et inblaozen, de geest d'r in brengen, et leven geven. Zo warkt de geest in op 'e stof en dot de meens leven. Hi'j maekt de meens ni'jsgierig naor alles dat et leven te geven het, hi'j dot de meens van et leven holen en alles onderzuken, hi'j geft de stof de wil en de moed om te leven en deurgaon te willen mit leven.

De geest is, as hi'j him in de tied bunnen het an de stoffelikhied van een lichem, nooit tevreden, omdat hi'j ofkomstig is uut de onbeparkthied van kosmos en iewighied. Hi'j dot de meens de hieltied verlangen naor meer en beter en hoger. Deur gebruuk en slietaoge van de stof leidet dat op et laest tot de ondergaank van et lichem. Op die meniere maekt de geest him weer vri'j van zien tiedelike begreenzing in de stof en keert hi'j weeromme in de ruumte, de kosmos, de iewighied, daor hi'j een hiel klein pattien van is en daor hi'j weer in opneumen wodt. Pattie meensken zeggen: veurgoed. Mar die in reïncarnaosie geleuven, zeggen dat de geest krek zo vaeke in de stof weeromme komt as hi'j veur zien eigen volmaekthied en de volledige kennis van et leven op disse pleneet neudig vint; waore en wanneer, dat dot d'r niet toe.

Et geft in elk geval dudelik an dat de geest of psyche him niet steurt an greenzen van tied, plak en meugelikheden, en dat hi'j ok van de stof gebruuk maekt om himzels te ontwikkelen en tot volmaekthied te brengen. Dat hoolt veur oons in, dat wi'j de plicht hebben om de geest zovule as oons meugelik is de kaans te geven om him in oons ontwikkelen te kunnen, en dat van de twie-ienhied lichemgeest de laeste et veurnaemste en leidende beginsel heurt te wezen. Et geft ok an dat et maeken van mooie dingen deur te schrieven, te dichten, te schilderen, te komponeren, te bodduren en zo en et holen van mooie, lieve en goeie dingen vule belangrieker in oons leven wezen moeten zol as now deurgaons et geval is. Keunst, schoonhied en liefde bin veur een meens van groter en wezeliker belang as een protte verdienen en de hieltied meer bezitten willen, omdat die de meens d'r an daenken laoten dat hi'j niet al-

liend mar een stoffelik wezen is, mar dat hi'j ok een geest het, die een klein pattien van de ruumte en de iewighied is en die iens weer onbegreensd en iewig wezen zal.

Lodewiek H.

Vut

't Is al weer twie jaor leden
dat veur mi'j de tied begon,
da'k as ankommend vutter
wieder deur et leven kon.

Nao een tied van hadde sappelen
en vule rompslomp an de kop,
kwam d'r een hiel aander leven,
zat et wark d'r inienen op.

Pattie meensken hebben 't d'r stoer mit,
heurzels vernuveren kun ze niet;
ze lopen moe wat veur de voeten
en hebben vuul te vule tied.

Mar bi'j mi'j ligt dat hiel aanders
ik kom eerder tied te kot,
veurda'k 't in de gaten hebbe,
vliegen mi'j de daegen vot.

Morgens nao de thee en 't brokkien
lope of fiets 'k in weer en wiend
en et is de grote vri'jhied
die ik zo geweldig vien.

Ad.

Daegelikse dinkies

Vlak naost oons ligt een stokkien grond; dat het veur jaoren mar vri'j wat in et ni'js west, veural hier bi'j oons in Ni'jtriene. Dat stokkien grond is een jaor of twintig leden kocht deur een Liwwadder femilie veur een kleine duzend gulden. Ze hebben d'r doe een halfsleten staocaravan op zet, en doe an 't wark! Vruchtbomen plaanten, een bloemetuun anleggen, en ok nog een klein hoekien gruuntetuun. Ze zollen d'r wat moois van maeken aj' ze heurden, een paradiesien om zo mar te zeggen. Vri'jdagsaovens kwammen ze al en zundagsaovens gongen ze weer vot. De hiele zaoterdag en zundag mar warken, zo aj' dat overal zien van die stadsluden die hier in de weekaenden henne kommen, allemaole meensken mit een hoop energie en nocht om te warken. D'r ston op dat hoekien grond ok nog een oold hokke. Hi'j gong henne en bouwde d'r een ni'j hokke omme henne, van klaore beton.

Hi'j dee d'r jaoren over, elke weke kwam d'r een stokkien beton bovenop. Wi'j Ni'jtriensters nuumden et "de bunker", want daor leek et een boel op. Mar op een haastige aovend vleug et hiele geval in de braand, et oolde hokke binnen in de bunker vol mit zien spullen braande schone op. Verzekering dekte de schae. Aj' him heurden, dan zol hi'j et weer opbouwen, mar et gong him toch in de hakken zitten. Ze kregen et nocht van et paradiesien of. Ze verkochten et an een maekeler veur *f* 17.000,--. Ze vunnen dat ze mar best boerd hadden, *f* 16.000,-- verdiend an zoe'n klein hoekien grond. Mar heur miening veraanderde wel wat, doe ze heurden, dat de maekeler et weer veur *f* 50.000,-- verkocht hadde an meensken uut Hollaand, die boven in een flat woonden.

Op een zaoterdagmorgen kwammen de ni'je paradiesbouwers an: een echtpeer en de schoonvaeder van de man. Mit veurhaemers gongen ze de bunker te lief, et gong d'r heiselik omme weg, de stokken beton vleugen in de ronte. Laeter bleek dat ze allebeide ofkeurd weren, mar doe ik ze mit de veurhaemers warken zag, ha'k et heur niet anzien. Doe de bunker plat was, mossen d'r een peer vruchtbomen

of, want d'r mos meer zunne kommen. Doe kwammen d'r geregeld vrachtauto's mit grond en zaand, de boel wodde ophoogd, en ni'je plaanten en pollen wodden d'r in zet en ok wodde d'r een krudentunegien anlegd.

Omdat et hoekien grond tegen mien laand an ligt praotte ik wel gauw es mit de meensken. Et weren wel vlotte luden. De vrouw, een dikke schommel, mit twie witte poedels an 't touw; dat wees al een betien in de richting van kienderlooshied, en dat bleek ok zo te wezen. Ze zee es een keer tegen mi'j: "We zijn blij met dit stukje vrijheid." Ik hebbe mar niks zegd, mar ik dochte bi'j mezels: *f* 50.000,-- veur dat kleine hoekien grond, dat is wel hiel dure vri'jhied.

Ze hadden een vier weekaenden in et toekomstige paradiesien ommevrot, doe de schoonvaeder et in zien heufd kreeg, om et hoekien grond es op te meten, mar hi'j kon lang niet op 10 are kommen. Dat zat heur lang niet lekker. Ze belden de netaoris op, en die vertelde heur, dat et hoekien 6 are 60 was. Omreden ze et veur 10 are kocht hadden, vuulden ze heur bedonderd en oplicht. Ze hullen op van warken, en belden de maekeler op. Die konnen ze niet veur de tillefoon kriegen, want die hadden ze veur ien of aander akkevietien vaaste zitten. Doe kregen ze in de gaten, mit wat veur maekeler ze zaeken daon hadden, dat ze raekten hielemaole in de put. Ze konnen d'r naachs niet meer van slaopen.

Doe de maekeler weer los was, zi'j naor him toe. Ze hebben de *f* 50.000,-- weeromme kregen, want de maekeler wol gien veerdere verwikkelings. Wat weren de meensken bliede, nog blieder as doe ze mit et paradiesien begonnen. D'r lag nog een vracht grond bi'j de weg van *f* 100,--, mar hi'j gaf die weg an de buurman. De *f* 1000,-- die hi'j veur et anleggen van et elektrisch betaelen mos, kon 'm ok niks meer schelen. "Et zit me hier an toe vol," zee hi'j, mit de haand op 'e keel wiezend, "ik komme hier nooit weer." Et paradiesien ligt d'r verlaoten henne, waachtende op een warklustige stadser, die een boel geld kwiet wil.

Klaas van der Weg

Een oold vertellegien

Et is al lange leden dat ze et mi'j verteld hebben er et is bliekber altied hangen bleven. De meerste moppies en verhaelties verdwienen zomar uut et geheugen, mar dit vertellegien komt zo now en dan, zomar inienen, weer bi'j me boven.

Et gaot over een breurtien en een zussien. Ze schilder in leeftied niet zo vule. Ongeveer aanderhalf jaor, dat ze hadden een protte stel an mekere. Kribben deden ze ok wel vaeke, mar as de nood an de man kwam, dan nammen ze et altied veur mekere op. Et kleine husien daor ze mit heur oolden woonden, ston van de oolderdom schieve in de muren. Mar in en om huus was alles netties en schone. In de blieke veur et husien ston een mooie kestanjeboom die elk jaor opni'j pronkte mit een dik pak blad.

Mar d'r kwammen donkere wolken boven et oolde husien drieven. Et breurtien wodde ziek, zõ ziek dat de dokter d'r an te passe kommen mos. Hi'j mos naor et ziekenhuus om es goed onderzocht te wodden, mar hi'j moch toch al rap weer naor huus.

Een peer daegen laeter kwam de huusdokter om d'r mit de oolden over te praoten. In et anbouwde keukentien, slim lege onder de zoolder, zatten vader en moeke mit de dokter te praoten. Et breurtien lag in de kaemer in de beddestee. Et zussien mos zo lange mar even aachter de deure speulen gaon, want de dokter wol even alliend mit vader en moeke praoten. Mar zussien was een bi'jdehaand kiend. Et ston heur eins hielemaole niet an dat ze aachter de deure zet wodde. Now hong de keukendeure nogal wat schieve in de scharnieren, dat daoromme kierde hi'j nogal wat. Et maekte dus niet iens zo vule uut dat ze aachter de deure mos. Ze kon alles woordelik verstaon wat de dokter zee. De beste man hadde et d'r slim muuilik mit om mit zoe'n malle bosschop an te kommen. Hi'j keek versleugen veur him uut deur et kleine keukenrutien naor de mooie kestanjeboom. En doe zee hi'j: "Et kan wel es gebeuren dat as van-de-haast et blad van de kestanjeboom vaalt, dat jim joongien d'r dan niet meer is." Zussien ston as verstiend

aachter de deure. Dat kan niet, docht ze. Stel je es veur dat heur breurtien d'r niet meer wezen zol as et blad van de kestanjeboom valen zol! Inienen kreeg ze een plannegien. Ze zol die grote meensken wel es zien laoten dat alles niet zomar gong. Ze hadde dan wel vaeke mit heur breurtien an et kribben west, mar dat hi'j d'r van-de-haast niet meer wezen zol, dat gong te veer!

Morgens in alle vroegte, doe et nog mar krapan lochtig was, gong ze stiekem van bedde. Ze nam een klossien gaoren en een naalde mit butendeure. Et leddertien wodde tegen de kestanjeboom zet. En ien veur iene ni'jde ze de blatties stevig an de takken vaaste. En doe ze d'r aorig wisse van was dat heur plannegien lokt was, kon ze weer bliéde mit heur breurtien ommegaon.

De haast verleup rustig. Alle bomen weren al kael, mar de kestanjeboom veur et oolde husien hadde, et was wonderlik om te zien, nog verscheiden blatties an de takken zitten. Al weren ze dan ok bruun en aorig verdreugd, ze zatten d'r de hieltied nog an. Et breurtien was altied nog slimme ziek. De winter ston dommiet al veur de deure, mar zussien vuulde heur zo wisse as wat. Ze keek elke morgen even deur de kleine ruties naor de kestanjeboom. De blatties zatten nog stevig vaaste!

En zo wodde et staorigan et laest van december. In een donkere naacht bulderde een winterstorm om et oolde husien. Zussien wodde d'r wakker van. Wat was dat? Ze heurde stemmen van grote meensken. Zollen deur die hadde storm de blatties d'r dan toch of gaon wezen? Ze dee et laeken over heur heufien. Ze wol et nog niet weten. Ze hadde ommes zo heur beste daon mit dat vaaste maeken van die blatties an de mooie, oolde kestanjeboom.

Henk de Vries

Schrieverspetret

Geert de Vries van Radio Frieslaand praotte mit Johan Veenstra - 20 september 1984.

Ik bin Johan Veenstra, 38 jaor, ik hebbe altied hier in Ni'jhooltpae woond. Daegs dan wark ik in Et Vene bi'j de belastingdienst. Dat wark doe 'k aenlik best wel graeg, mar a'k eerlik bin dan geft et wark veur de Schrieversronte en mien eigen schrieveri'je me toch nog meer voldoening as dat wark in Et Vene. Eins bin 'k deur stom toeval kuj' zeggen in de schrieveri'je te lane kommen. Doe dattien jaor leden et eerste boek in et Stellingwarfs uutkwam, dat was De Oolde Pook van H.J. Bergveld, doe sprak me dat zo an dat ik ok an et schrieven sleugen bin. Gedichten eerst en laeter wat kotte verhaelen, langere verhaelen, en now komt dan binnenkot mien twiede roman uut, waor a'k dan de Bergveld-pries veur kregen hebbe. Daor bin 'k an de iene kaant ommeraek bliede mit, mar an de aandere kaant dan maekt je dat ok wel een betien schoftig, want hoger kuj' dan niet en et spreekwoord zegt: Wie hoge klimt kan lege valen. Dus dat wodt oppassen!

Johan Veenstra uut Ni'jhooltpae. Auteur van een groot tal verhaelen en gedichten en inmiddels twie romans in et Stellingwarfs. Hi'j zee et al. Zien Vlinder van zulver kwam in 1981 uut. En veur zien twiede roman krigt hi'j t' aovend in et gemientehuus in Oosterwoolde de H.J. Bergveldpries, de literaire onderscheiding van de Stellingwarven, die ien keer in de twie jaor uutrikt wodt. Johan Veenstra:

Ik bin mit de Friese schrieveri'je niet botte op 'e hoogte. Ik hebbe wel es een peer Friese boeken lezen, van Tiny Mulder bi'j veurbield, mar ik kieke toch meerst naor wat d'r verschient in et aandere Nedersaksische taelgebied, in Drenthe en zo en Grunningen. En wat Nederlaanse schrieveri'je betreft, waor a'k arg van hole, dat is Maarten 't Hart. Ik was aenlik hielemaole niet van plan om een roman te schrieven. Ik hadde Fluitekruud schreven, dat is

een riegel langere verhaelen, en ik was aenlik van doel om deur te gaon mit langere verhaelen te schrieven. Ik had een lang verhael schreven en dat was krek in de tied dat Een vlucht regenwulpen uutkwam van Maarten 't Hart. Dat vun ik zoe'n prachtig boek en doe docht ik: aenlik zol ik dat ok wel kunnen. Dat heurt wat overmoedig, mar, docht ik, as ik now ok es een riegel grepen uut een leven schrieve, hèn, mit flash-backs en zo en dat verwarke, dan is et aenlik ok ien groot gehiel. Dat zoj' d'r van maeken kunnen. En zo is aenlik die Vlinder van zulver ontstaon. Aenlik dus een betien an de haand van een Nederlaanse schriever. Daor waj' wel een betien deur inspireerd doe.

En was dat mit et ni'je boek ok zo?

Nee, aenlik niet. Nee, doe wa'k echt wel van doel om nog es een roman te schrieven. Daor ston mi'j gien aandere schriever bi'j veur ogen of zo. Nee. Alhoewel ik wel aandere Nederlaanse schrievers slimme bewondere op et ogenblik. Bi'j veurbield de dagboeken van Hans Warren. Die vien 'k schitterend mooi. En dan zie 'k echt uut naor et volgende diel wat dan verschienen zal. En wat ik arg mooi vun de laeste peer jaor dat was Bezonken rood van Jeroen Brouwers. Arg mooi. Mar et lezen schöt d'r wel es wat bi'j in, netuurlik. D'r is zovule.

Schrieven jow een protte? Zitten jow alle daegen te schrieven?

Oh, nee. Hielemaole niet. Ie hebben netuurlik je eigen wark en om now aovens an et schrieven te gaon, dat vaalt dikke of. Dat doe 'k aenlik nooit, want dan hej' je wark had daegs en ja, ik weet et niet. Aovens dan wodt et meerstal wat wark veur de Schrieversronte. En dan moet de schrieveri'je meerstal in et weekaende gebeuren. Mar ok lang niet elk weekaende, zo now en dan es. Et is netuurlik altied et muuilikste om d'r weer mit te beginnen. Om echt tot schrieven te kommen is ommeraek lastig en ie vlochten d'r wel es een betien van vot. Dan stel ie et mar uut. Ik hebbe nog zovule aander wark.

Jow schrieven in een taelgebied dat aenlik vri'j klein is. Ik weet niet, hoe groot is b.g. de oplaoge van Een vlinder van zulver?

Duzend exemplaoren. Aenlik is dat niet iens zo mal. Aj' et vergelieken mit Nederlaanstaelige of Friestaelige boeken dan is dat best hiel goed. Wat bin de Stellingwarven now? Een tiende diel van Frieslaand. Veertig-, vuuftigduzend inwoners, die dan ok lang allemaole niet Stellingwarfstaelig binnen. Dan hej' netuurlik nog wel, dat et Stellingwarfs deurlopt in Drenthe en Overiessel. Dus in Stienwiek wodt officieel ok Stellingwarfs praot volgens de dialektkaorte. En in angreenzende gebieden van Drenthe ok. Mar ja, dat beseffen de meensken daor netuurlik niet, die zeggen dat ze Drents of Overiessels praoten. Dus daor is die boekverkope ok niet, die is daor nauweliks.

Jow bin begin zeuventiger jaoren begonnen mit schrieven. Drekt al in et Stellingwarfs, of hebben jow eerst nog in et Hollaans schreven of zo, of d'r over docht?

Nee, nooit. Ik hadde ok nog nooit schreven veurdat ik Stellingwarfs begon te schrieven. Dat boekien van Bergveld was dus de anleiding. Ja en doe docht ie... Ik hadde d'r iens nooit an docht daj' in et Stellingwarfs schrieven konnen. Daj' in et Stellingwarfs lezen konnen, en dat is aenlik idioot.

Dat gebeurde doe ok nog niet vaeke, hèn? Jow stonnen toch een betien an et begin.

Bergveld hadde d'r dus vroeger in schreven. Veur mien tied aenlik. In de vuuftiger jaoren. Doe ik nog een kiend was. Doe wussen je d'r nog niks van. En laeter bin die boeken uutgeven. Dat ik hadde nooit Stellingwarfs lezen. En aenlik is dat idioot, daj' in je eigen tael, daj' d'r niet iens in lezen en schrieven kunnen. Dat is gek.

Vulen jow jow wat dat angaot ok wat een pionier? Ik daenke dat Een vlinder van zulver haost de eerste Stellingwarver roman is, die in et Stellingwarfs publiceerd is.

Ja, aenlik wel een betien. Ie schrieven veur jezels, mar d'r komt netuurlik ok wel een betien idealisme bi'j, of ok wel een hieleboel, om ok echt wat veur et Stellingwarfs te doen en de Schrieversronte. Om et een betien veuruut te helpen, om daor wat mit te doen.

Et is dus ok een betien ideologie dat veurop staot bi'j jow schrieveri'je?

Et staot niet veurop. Dat is te stark. Ie schrieven jow verhaelen toch veur jezels as et d'r op ankomt. Beslist. Mar et is mooi mitneumen aj' wat veur et Stellingwarfs doen kunnen.

Bestaot d'r zokzowat as een appatte Stellingwarver literatuur? Jow schrieven in de Stellingwarver tael, mar is d'r nog meer echt typisch Stellingwarfs an jow wark?

Behalven de tael, ik weet et niet, ie kun 't kwaolik zeggen daenk ik: De aord van de meensken? Al zegt dat ok niks. Die verhaelen kun overal speulen. In feite bin ze niet bunnen an de Stellingwarven. De meensken uut die verhaelen kun overal wonen, krek zo goed in et butenlaand as hiere. Et is krek dat et in et Stellingwarfs schreven is. In mien gedaachten speult et hier vanzels wel. As ik bepaolde dingen beschrieve: een dörp, een huus, dan heb ik een dörp en een huus in et aachterheufd. Waor a'k zels wone, woond hebbe. Dat wel. Mar dat weten aandere meensken netuurlik weer niet. Dus veur die kan et overal wezen. Dat ik daenke veerder niet dat et absoluut, specifiek Stellingwarfs is.

De inspiraosie komt wel uut de Stellingwarven, zoas jow al zeden? Veur thema's of situaosies in jow boeken?

Ja, ik daenke dat et ok veur een groot diel mit je eigen persoonlikhied te maeken het. Et is een hussemussien aenlik, zoe'n roman.

Wat is dat?

Een hussemussien? Van alles wat. Ie hebben stokken dat is poer fantasie, ie hebben stokken die bin letterlik zo gebeurd, ie hebben stokken dat is ok gebeurd, mar et is weer vervormd deur de schriever. De waorhied is vervormd, ze bin wel gebeurd, mar de feguren die d'r in veurkommen bin weer aanders maekt. Zo bi'j' as schriever wel hiel slim bi'j de ik-persoon betrokken. Ie bin et in feite. Mar et wil niet zeggen dat jow et percies zo mitmaekt hebben. Et is aenlik een vervormde waorhied.

De Stellingwarver Schrieversronte bestaot now een dattien jaor. Oflopen zaoterdag het ze heur mit 12 aandere streektaelorgenisaosies orgeniseerd in de SONT. Streektaelorgenisaosies in et Nedersaksische Taelgebied. D'r is nog een protte veur te doen?

Ik daenke wel dat d'r al hiel wat berikt is, heur. Beslist wel. Vroeger praotten de meensken altied over 'plat' en 'kroem'. En dat doen ze nog wel, mar et is toch wel een betien an et veraanderen. De meensken hebben et now toch meerstal over et Stellingwarfs. Boeken wo'n ommeraek kocht. Stellingwarfs op 'e schoelen zien de meersten nog niet zitten, mar ik geleuf daj' toch altied deur doen moeten. D'r moet nog een hieleboel gebeuren. Et wark dat gebeurd is, dat is veurnaem, dat het belangriek west, mar et was aenlik nog mar et toppien van de iesbarg. Wat d'r nog allemaole gebeuren moet, dat is verschrikkelik vule. Want wat aenlik ok de wereld uut moet, vien ik, dat is aj' now bi'j W.V.C. een subsidie-anvraoge doen veur Stellingwarver literatuur, daj' dan een briefien weeromme kriegen dat dat niet subsidiaobel is. Dat alliend Nederlaanstaelige en Friestaelige literatuur subsidieerd wodt. Dat is netuurlik argens te gek. Waoromme zol d'r in streektaelen gien literatuur schreven wodden kunnen? Waoromme zol dat dan niet subsidiaobel wezen? Dat moet veraanderen en ik daenke dat as al die klubs bi'j mekaander stappen, daj' dat dan makkeliker veur mekeer kriegen as allienig.

D'r wodt wel een protte schreven, niet allemaole romans, mar wel gedichten en verhaelen. Blieven die beparkings

toch niet wat? Zien jim dat zels ok? D'r zal nooit een hiele grote literatuur ontstaon kunnen vanwege et tal inwoners.

Ja, ik daenke dat dat zo is. Et gebied is te klein. En aj' mar weinig inwoners hebben dan hej' ok minder kaans dat daor schrievers uut votkommen, die mar romans schrieven zullen. Dat aandere wark, wat dan gien literatuur hieten mag misschien, is netuurlik ok belangriek, hèn. Dat warkt taelbevodderend. Ie kriegen meensken an et lezen. Dat is hielemaole niet onbelangriek. Gewone riempies, zo is al die dialektschrieveri'je begonnen. Gewone riempies, lollige verhaelties over boeren en vri'jeri'je. Dialekt wodt dan een betien as komisch element bruukt. Dat is niet slim, dat is d'r netuurlik nog een hiele hoop, en dat warkt taelbevodderend. Dat moej' hebben. Dat moet d'r ok blieven, mar ik daenke dat een tael toch an aarmoede lidt aj' daornaost ok gien literatuur hebben. Et geveer is daj' schrievers kwietraeken kunnen in zoe'n klein taelgebied, die wel literatuur schrieven kunnen en ie kun lezers kwietraeken die graeg literatuur lezen willen, die kuj' van je vervremden aj' niks te bieden hebben. Dus dat is geveerlik, mar de meugelikheden bin beparkt. Dat is zo. En ik zie ok niet dat dat now aanders wodden zal.

In disse riegel schrieverspetretten vraogen we alle keren een collega-schriever of een kritikus om een kotte kerakteristiek. Tineke Steenmeijer-Wielenga besprekt Friestaelige literatuur, mar is ok lid van de Schrieversronte en is doende mit de vertaeling van Veenstra zien Vlinder van zulver in et Fries.

Johan Veenstra is naor mien miening op dit mement de ienigste schriever van proza in et Stellingwarfs, die literatuur maekt. De ienigste van wie de romans opwegen kunnen tegen wark van Friese of Hollaanse schrievers. As dichter zet ik Jan van Overtjonger noch krek even hoger, mar Johan Veenstra het ok hiele mooie vassen schreven. De Lyrische Courant nemt riegelmaotig wark van him op. As

dichter staot hi'j - mit naeme in zien eerste bundel As de wilde roze bluuit (1979), dichte bi'j de volksdichters mit opvalend riemende vassen, mar d'r bin ok wel persoonlike en mederne vassen in die bundel te vienen en bewarkings van liedteksten die bekend wodden binnen deur Frans Halsema, Robert Long, Reinhard Mey over onderwarpen van vandaege-de-dag: scheiding, waopens, homofilie, milieuperblemetiek.
In Veenstra zien verhaelen vaalt mi'j altied de beheersing op. Et bin aenlik altied gevulige onderwarpen, daor hi'j over schrift. Ienzemhied, onbegrip tussen de meensken, die aanders wel van mekeer holen, et wegraeken van een naoste, et oolder wodden, een drokkend verleden, verlös van oolde weerden. En hi'j behaandelt zokke thema's ok slim gevulig. Bi'j et overgevulige of. Hi'j balanseert op 'e raand van et sentimentele, mar vervaalt toch nooit in goelerige effekten. Altied hoolt zien goeie smaek him op et rechte spoor. Daor vuul ik bewondering veur, ie waogen je an onderwarpen die gevulig liggen. Je daor in verdiepen, de tragiek, de meenselike tragiek uutspinnen, daor dan ok een protte van jezels in pries geven en toch die beheersing. Die bewist dat hi'j as schriever de touwgies in hanen hoolt. Zien tael, et Stellingwarfs, lient him typisch veur beeldende beschrievings. Krek as et Fries schöt et Stellingwarfs tekot in abstrakta, mar veur de beschrieving van et kleine leven, et leven in eigen kring, eigen streek, is die tael slimme riek. Veenstra beheerst zien tael hiel goed en bouwt d'r ok an. De bewuste Stellingwarver schrieveri'je is betrekkelik jong. Mit uutzundering van H.J. Bergveld hebben d'r aenlik gien schrievers west die bewust heur tael bruukten veur literaire uterings. Zo kan et wark van Veenstra oolde weerden vaaste leggen en verni'jen toegelieke.
Ok in zien romans treft oons de innige, intieme sfeer. As ik perbere te vergelieken mit een Friese romancier dan daenk ik an Jan Wybenga zien autobiografische provinciales: Moai waar en lange dagen, mar die wottelen vanzels veur een pat ok in de Stellingwarven. Ie zollen ok daenken kunnen an Tiny Mulder heur Tin iis of Rink van der Velde zien Ofrekken. Misschien De Oantaasting van Willem

Abma, mar dan in et idyllische. Veenstra het niet dat verbetene. Hi'j zet him niet of tegen zien verleden. Hi'j lat de weerde van de besleuten gemienschop uutkommen, mar de tragiek van de heufdfeguren in zien romans is dat zi'j niet meer uutkommen mit die kleine veilige wereld. Ze staon in de mederne tied mit mederne perblemen: de meenske, weeromme smeten op himzels. De veilighied van de kleine gemienschop was vanzels ok vri'j bedriegend, verstikkend. Die beparkte de vri'je ontplooiing van et individu. In oons juryrappot veur de Bergveld-pries hebben wi'j, Philomène Bloemhoff, Remco Heite en ik, zegd dat de heufdfeguur in Veenstra zien ni'je roman Naachs goelen de honnen aenlik de belicheming is van et perbleem daor de hiele Stellingwarver schrieveri'je in verkeert. An de iene kaante vaaste holen an et eigene, omdat de meensken daor de onvervangbere weerde van inzien hebben. De nostalgie die him utert in vertellegies, ienvooldige stokkies, die passen in de kring, daor as et Stellingwarfs van oolds-her thuus was. En an de aandere kaant ok een meenske van disse tied wezen, schriever wezen willen, Stellingwarver schriever, mar in et veurste plak schriever, schepper van literaire keunst. Johan Veenstra bouwt zien roman knap op in verschillende laogen. De hieltied verbint hi'j dingen uut et now mit dingen uut et verleden en binnen die flash-backs zit dan vaeke nog een diepere laoge van herinnering. Hi'j bruukt een speciaole techniek van overvloeiers (ik bruke mar een term uut de filmkeunst) om de assosiaosies logisch te maeken. Ok veur de lezers vloeien vandaege en gister makkelik in mekeer over. Dat gaot spontaan. Et dot niet opzettelik ekspirimenteel an. Ik perpere Johan Veenstra zien eerste roman Een vlinder van zulver te vertaelen in et Fries. Ik viene dat die roman een groter pebliek verdient. Ik heb et ok perbeerd in et Hollaans, mar dan verlies ik veur mien gevuul teveule van die innige sfeer die krek de charme van et boek uutmaekt. Ik hope dat daor as et zoveer is een uutgever wezen zal die dat op him nemen wil, mit alle risico's d'r bi'j: een Friese vertaeling van een Stellingwarver roman. Veenstra zien wark verdient et neffens mi'j hielendal. As ik et mit een Hollaanse schriever vergelieken zol, dan daenk

ik et aldereerst an Maarten 't Hart. Diezelde inleving in et verleden, et weer oproepen van de sfeer van de jonkhied in een sleuten gemienschop, die waarmte, mar toegeliekertied et bedompte en de sociale controle, en datzelde brengt Johan Veenstra hielendal over in zien Stellingwarfs.
Ik bin d'r echt verschrikkelik bliede omme dat hi'j de Bergveld-pries krigt. Johan Veenstra tilt de "heimat-literatuur" naor een hoger literair plan. Et spiet mi'j om de Stellingwarver schrieveri'je dat hi'j op zoe'n ienzeme hoogte staot. Ok om himzels.

Schaop

seins vuul ik me
as een schaop
dat op 'e rogge ligt
waachtende tot iene him
weer overaende helpt

ieder schaop
het zo now en dan
een douwgien neudig
om weer overaende
te kommen
om weer wieder leven
te kunnen

wie geft dit schaop
dat douwgien

knillis

Degene die wark veur *De Ovend* insturen wil, wodt vraogd om oons ter wille te wezen op 'e volgende punten. Liefst *typt*, op A4-vellen (ienziedig). Riegellengte: 56 anslaegen. Wat schreven wark anbelangt: graeg *dudelik*, en flink ruumte naost de tekst; A4-fermaot, ienziedig. Inspringen, bruken van anhaelingstekens en spaties, en et verwiezen naor boeken en artikels zoas dat in *De Ovend* daon wodt. Bi'j et insturen van illestraosies moet de scharpte in de gaten holen wodden, en d'r moet rekening hullen wodden mit verkleining as we mit et fermaot niet uut de voeten kunnen.

De Stellingwarver Schrieversronte het ok een hiele riegel boeken uutgeven, en die wodt nog al mar groter. Vraog een overzicht/prieslist an!

de ovend

Twiemaondeliks tiedschrift
veur Stellingwarver tael en kultuur
een uutgifte van de
Stichting Stellingwarver Schrieversronte

Red.: J. Veenstra
Bureau-red.: P. Jonker
Alle corr., inlichtings, adm./ab.:
Stichting Stellingwarver Schrieversronte
Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde
Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde
Till. (05160) 4533
Lidm./Ab.: f 15,00 in 't jaor

ISSN 0166-7351